בנמל אע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל *אבוה דשמואל "עבד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי אמר רב גידל אמר רב "נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה לא עלתה לה טבילה אף על גב דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל אמר רמי בר *אבא "הני רבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי אמר מר עוקבא *"לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש משעה שמתחיל לירק אמר שמואל "כחול שבתוך העין אינו חוצץ ושעל גבי העין חוצץ אם היו עיניה פורחות אפי' על גבי העין אינו חוצץ א"ר יוחנן "פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה אמר ריש לקיש "האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה *כדתנן "האיש נראה כעודר (א) ומוסק זיתים אשה נראת כאורגת וכמניקה את בנה *אמר רבה בר רב הונא "נימא אחת קשורה חוצצת

שלש

[שבת סה.]

רש"י

בנמל. פור"ט מקום שהספינות נקשרות שמעמדת ע"פ החוף. ברדיוני נפל. הטיט מעליה. ברדיוני איני יודע לשון ונראה שהוא לשון שיכוך שכשכשכה רגליה במים בנמל נפל: מקוואות ביומי ניסן. מקוה מים מכונסין ואינן זוחלות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים מגשמים שנפלו וחיישׁ שמא ירבו נוטפין על הזוחלין. ותניא בתורת כהנים* (ג)מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין כלומר שמטבילין במכונסין דרך זחילתן קודם שנקוו ומנו במקוה ת"ל אך מעין* מעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי דאין מטבילין במכונסים אלא משנקוו למקוייהם ולא מזוחלין ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין כלומר זוחלין שבנהרות כמעין והנוטפין כמקוה ומים הנוטפין מטהרים הרי הן כמקוה ואין מטהרים בזוחלה. הילכך בימי ניסן שנתרבה הנהר על ידי גשמים חיישׁ שמא רבו נוטפין שבו על מים שבו ובטלו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זחילה וכל הנהרות לעולם הן הולכים זוחלים לפיכך עביד להו מקוה באשבורן לטבול בתוכו. יש מפרשים דבעינן מים חיים לזבה ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא* אומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים כו':

ומפצי ביומי תשרי. שטובלין בנהר שהזוחלין מרובין אבל מפני הטיט נותן מחצלות בנהר שעוברות עליהן: רבדי. פרינטור"ש: כוסילתא. פלומ"א. והרקק של מכות של הקזת דם להעלות גלד: תלתא יומי. גלדן רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חייצי: לפלוף. קליד"א: פורחות. פותחת ועוצמת תדיר בין רך ובין רך אינו חוצץ לפי שפריסתה מעבירתו ואינו עב על גב העין ואין בו ממש. ל"א דומעות שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוצץ: פתחה עיניה ביותר. הויא סגירה למעלה: עצמה עיניה ביותר. הויא סגירה למטה: לא תטבול אלא כדרך גדילתה. כלומר לא תדחק זרועותיה על בשרה ולא רגליה ושוקיה זה בזה אלא כדרך הליכתה ושמושה תמיד ומה שנכסה וקמוט ואין מים באין בו לא איכפת לן ואינה צריכה לפשט בין קמטיה וסתריה אלא כדרכן תמיד: כדתנן. גבי ראיית נגעים שטיהר כהן הכתוב בית הסתרים דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן ותנן האיש מראה נגעו לכהן כעודר וכמוסק זיתים: כעודר. בבית השחי וכמוסק זיתים בבית הערוה דאם יש לו נגע בבית השחי אין צריך להגביה זרועותיו יותר מדאי להראותו אלא כעודר שמגביה ואינו מאנס עצמו ומה שיוכל כהן לראות יראה ואם לא יוכל לראות טהור ובבית הערוה א"צ לכוף ולשוח יותר מדאי אלא כמוסק זיתים אשר שנשרו מן האילן ומלקטן (ג)על הארץ: והאשה נראית. לכהן בנגעה: כאורגת. בבית השחי ואם בבית הערוה היא כופפת עצמה כמניקה את בנה: נימא אחת. מיהדקא שפיר וחוצצת:

שלש

תוספות

שאינה כהוגנת בספרים שלנו הוו היא מפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה ויש לפרש מפשלת את בנה לאחוריה והיא ערומה ולא היו בגדיה עליה וטבלה לא עלתה לה טבילה דחיישינן שמא היה עליה דיטקא טיט וכיוצא בו ונדבק בלאו וחוצץ בטבילתה ולא ידעה לה אף על גב דחזינן לה השתא דליכא מידי עליה חיישינן דלמא בעלייתה מן הטבילה נפל ברדיוני החולק ונפל דרך ירידה כפי' ר"ח ונ"ל שהיתה מפשלת בנה אפי' לפני טבילתה בסמוך ולאו דוקא בטבילתה:

לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. דדוקא שבתוך העין מפני שהדמעה שבעין מלחלחתו ואינו מניחתו להיות יבש אבל לפלוף חוץ לעין אפי' לח חוצץ והכי משמע במסכת מקוואות פ"ט (מ"ב) דגבי אלו חוצצין קתני לפלוף שחוץ לעין וגבי שאין חוצצין קתני לפלוף שבעין ולא מפליג בין לח ליבש אלא בין חוץ לעין לתוך העין והיינו בלא דיבש בעין נמי חוצץ וטיט שתחת הצפורן יבשה חוצץ והא דתנן התם במס' מקוואות גבי ואלו שאין חוצצין בטבילה לכלוכי טיט שעל הבשר וטיט שתחת הצפורן א) (והצפורן המדולדלת) מיירי בלח דומיא דלכלוכי טיט שע"ג הבשר דלא ביבש איירי לא חייצי ועוד דלעיל גבי ואלו חוצצין קתני גלדי טיט שעל בשרה ובלק שתחת הצפורן:

פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר. לכך יש ללמוד לכל אשה הטובלת שלא תטבול ותפתח עיניה ולא תעצים עיניה ביותר לפירש"י דלא גרסינן בסמוך דהני שמעתתא לטהרות ולכל הפירושים צריך ללמדה לפתוח פיה שיהא ראוי לביאת מים כדאמרינן לעיל דכל בית הסתרים בעינן שיהא ראוי לביאת מים ומייתי נמי משפחתו של רבי שטבלה ונמצא עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת ותנן נמי בהדיא במס' מקוואות בפ"ח (מ"ה) נדה שנתנה מעות בפיה ירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה אגב רוקה נתנה שער בפיה קפלה ידיה קמצה שפתותיה כאילו לא טבלה וגם צריך ללמדה להרחיק ירכותיה קצת כדאמרינן בסמוך כאורגת וכמניקה את בנה לענין הגבהת הדד קצת מעל החזה: **פתחה** עיניה כו'. אחר זה כתוב בפירוש רבינו חננאל ובמקצת הספרים ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה ובתשובה אחת כתב רש"י דל"ג הלא דקאמר אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ר"ל מה ענין ר"ל להך דלעיל ועוד דכל הני שמעתתא דרב ודרב גידל ורמי בר חמא וכולן היו בבבל ולצורך מקומן היו צריכין והוא דוחק לבבלי א"י היו מדברין ועוד דלהוה דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות בבבל ועוד דכולהו בלשון נקבה נקטינהו אשה לא תעמוד על כלי חרס אשה לא תטבול בנמל נתנה תבשיל לבנה פתחה עיניה ואי לטהרות היה לא היה צריך להזכיר בכל פעם אשה ועוד דתניא בפרק החולץ (יבמות דף מז: ושם) כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה והיינו נדה לבעלה דאי לטהרות מאי שנא דנקט נדה ועוד דומיא דגר ועבד משוחרר דאיירי בטבילת איסור והיתר והכי קאמר כל החוצץ בטבילת טומאה וטהרה חוצץ בטבילת איסור והיתר וכן פרש"י בתשובתו דכל חומרות דהך שמעתתא נוהגות עכשיו בטבילת נדה לבעלה אבל רבינו תם פירש שנראה שעירבת הספרים ואיתא נמי כפי' ר"ח והלכות גדולות והלכות נדה שפירש רב סעדיה וכן צריך לחלק דלעיל אמרינן דבית הסתרים לא בעיא ביאת מים ובפ"ט דמס' מקוואות (מ"ב) גבי ואלו חוצצין באדם ומחשב בית הסתרים שבאשה אלמא בעיא ביאת מים אלא ודאי ההיא לטהרות ובשמעתין לבעלה והך דהחולץ (יבמות דף מז:) דכל שחוצץ בטבילה חוצץ בגר כו' ובנדה קיימא אהאי תליעת דפרק ט' דמקוואות דאלי לענין בעלה שכן דרך הבריאה לעמוד על המשנה אבל הנך חומרי דכלי חרס וטילתא ונמל ומפצי ומפשלת וריבדא ולפלוף שמחמירות יותר מן המשנה דקתני בפ"ט לפלוף שבתוך העין אינו חוצץ ומשמע בין לח בין יבש אינו חוצץ מדלא מפליג וכוסילתא ופתחה עיניה ועצמה וכל הנך חומרי לית הילכתא כוותייהו אלא כהך חומרא דריש לקיש דליתא אפי' לבעלה ומיהו קשה לפירוש ר"ת דהך משנה דפ"ט דבית הסתרים שבאשה חוצץ דמוקי לטהרות קתני נמי דין לפלוף שבעין שחוץ לעין חוצץ שבתוך העין אינו חוצץ דהא מוקים לה לבעלה וכן פי' דהך דהחולץ וכל דבר שחוצץ בטבילה קיימא אמשנה דטהרות דאיירי לבעלה ומה שהקשה מבית הסתרים דשמעתין למתני' דמקוואות לא קשה מידי דבסיפא גבי ואלו שאין חוצצין קא חשיב בית הסתרים שבאיש והיינו כשמעתין וצריך ליתן טעם בהך בבא גופה מה חילוק יש בין בית הסתרים דאיש ודאשה ונראה שיש בית הסתרים שבאשה מקפדת ולא האיש וכזה קא מפליג בין איש ובין אשה ולפלוף שבעין איירי דוקא בלח כדפירשתי: **וכמניקה** את בנה. פרש"י לענין בית הערוה ואין נראה דבת"כ תני לה גבי הדד כדפרישית לעיל והכי תניא לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים מכאן אמרו האיש נראה כעודר וכמוסק ט' כעודר בבית הסתרים וכמוסק ג) בין השיחין והאשה כאורגת וכמניקה את בנה מניקה את בנה תחת הדד כאורגת ביד ימנית רבי (ד) אומר כטווה פשתן ביד השמאלית וכפ"ב דנגעים (מ"ד) תנן נמי כעורכת פי' כעורכת פת לענין בית הסתרים:

א) [מלות הללו ול"ל כתוי"ט ריש מ"ד פ"ט דמקוואות ד"ה למתוק וצפורן המדולדלת] ג) נ"ל בבית השחי

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ט מהל' מקוואות הל' יא ופ"ג ופ"א הל' יג ופ"ט סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף כ:

לח ב מיי' שם פ"ב הל' יט סמג שם טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף ו בהגה"ה [וסעיף יג] [וברב אלפס שבועות פ"ג דף רלג.]:

לט ג מיי' שם הל' כ ופי' בכסף משנה ובכ"מ סמג שם טוש"ע שם סי' קצח סעיף ט [וברב אלפס שם]:

מ ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ז [וברב אלפס שם]:

מא ה מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ח [וברב אלפס שם]:

מב ו מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף לג [וברב אלפס שם]:

מג ז מיי' שם פ"א הל' י סמג שם טוש"ע שם ספיף לה [וברב אלפס שם]:

מד ח מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל' יב:

מה ט מיי' פ"ב מהל' מקוואות הל' טו ופ"ג סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף ה [וברב אלפס שבועות רלג.].

שבת סה. כתובות סב: פסחים כב:

[ויקרא יג]

[נ"ל בר חמא]

[פירוש שלא כמין עכון]

הגהות הב"ח

(א) גמרא כעודר וכמוסק: (ב) רש"י ד"ה מקוואות וכו' בתורת כהנים מה מעין: (ג) ד"ה כעודר וכו' ומלקטן מעל הארץ: (ד) תוס' ד"ה וכמניקה וכו' ר' יוסי אומר כטווה פשתן:

נגעים פ"ב מ"ד

סוכה ו. [ושם איתא בר בר חנה פילוגין ה:]

דמגילה פ"א ה"ח

לעזי רש"י

פור"ט. נמל.

פרינטורי"ש. דקירות.

פלומ"א [פלימא"ה]. איזמל (להקזת דם).

קצידי"א. ליחת העיניים.

תוספי הרא"ש

תלתא יומים לא חייצי מכאן ואילך חייצי. והינו כי הא דתנן בפ"ט דמקואות גליד שחוץ למכה חוצץ גליד שבמכה אינו חוצץ כי אותו שחוץ למכה נקרש ונעשה עב אבל שעל תוך המכה נעשה רך תדיר. לכך אשה שהיא בעלת תמפון יש לה לרחוץ עד שתרככנה: לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. והינו כי הך דתנן במס' מקואות לפלוף שחוץ לעין חוצץ לפלוף שבעין אינו חוצץ כי אותו שתוך העין הוא לח ושחוץ לעין הוא יבש. ואתי מר עוקבא לפרושי שיעור יבשותו והינו משמתחיל לירק. י"ס דגרסי בהו ולית הלכתא ככל הני שמעתתא כי אתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא כי הא דאמר ר"ל. וכתב רש"י דל"ג ליה דמה שייך הך דר"ש לקיש להנך דלעיל. ותו דכל הני אמוראי דלעיל בבבל הוו ולא הוו עסוקין בטהרות שלא היו אוכלין תרומה בחוצה לארץ. וכ"ת דלבני ארץ ישראל קאמרינן קשה מאבוה דשמואל דעביד מקוואות לבנתיה בבבל ולא הוו עסוקין בטהרות. ותו אי לטהרות איירי שמעתתא דלעיל אמאי נקט בכולן לשון נקבה אשה לגבי כלי חרס תנעל התבשיל לבנה. והפשילה בנה ועיניה פורחות פתחה עיניה עצמה עיניה. ותו אמרי' בהחולץ כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר תנדה משמע שטבילה לטהרות תנדה לבעלה. שין. ור"ת פי' דל"ג ואיתיה נמי בפר"ח ובה"ג ובהלכות נדה

שפי' רבינו סודרה וטבלי חרס ואילך איירי לטהרות דוקא. תם אמר ר"ת דל"ג גבי דין טבילה איכא חילוק בין טהרות לבעלה דבפ"ח דמקואות תנן ולעיל מייתי לה בית הסתרים ובית הקמטים אין צריך שיבא בהן מים. ובפ"ט דמקואות תנן בית הסתרים שבאשה חוצצין. אלא הוא ר"ת דפ"ח איירי לבעלה והיא דפ"ט איירי לטהרות. והשתא ניחא דלא מייתי ליה מיניה לעיל מתני' דפ"ט ולא פריך מתני' דפ"ח. והכא נמי קאמר לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ ואלו במס' מקואות ע"כ תנן לפלוף שבעין אינו חוצץ ולא מפליג בין לח ליבש. אלא התם איירי לבעלה והכא לטהרות. והדוחק גדול דבית הסתרים ולפלוף שבעין בחדא בבא מיתנייא. ובית הסתרים מוקי לטהרות ולפלוף שבעין מוקי לה לבעלה. ונ"ל דלא קשה הני מתני' [illegible]

משום

תוספי הרא"ש

במרחצאות. כמו שנוהו שלא ישבו על גבי הספסל לפי שהיו רגילין לישב על גבי ספסל במרחצאות ואי שרית להביל במקוה או להביל כלי על גבי ספסל אתי נמי להביל במרחצאות. וקאמר ליה רב חנין דלאו משום גזירת מרחצאות הוא דאין דרך לישב במרחצאות על גבי כלי חרס דלא מייחדי למדרס ולישיבה אלא משום דבעיתא דיראה שמא יתגלגל הכלי או תשבר ותפול. וכן אסילתא נמי בעיתא שמא תתהפך ותפול. ת"ס מתני' טמא או תניא טמא משום גזירת מרחצאות אפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה אבל אי הוי טמא משום בעיתא דוקא לכתחלה הוא דאסיר: בנמל. פרש"י משום הטיט וכן ומפצי ביומי תשרי פרש"י מפני הטיט עשה להם מחצלאות תחת רגליהם. וקשה במסכת מקואות משמע דבכה"ג לא הוי חציצה דתנן בפ"ז במס' מקואות המטביל בו את המטה אע"פ שרגליה שוקעות בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמין. ר"ש שמחלקין בין אדם שהוא כבד ומכביד בעובי המים ומטה שהיא קלה. ור"ת פי' בשם ר"ח שבנמל שכיחי אינשי ובושה ויראה ותמהר ולא תטבול כהוגן. ומפצי נמי פירש שעושים מחצלאות כמין גדר על שפת הנהר לצניעות. והשתא הוי דומיא דההיא דלעיל משום דבעיתא. ול"ג ברדיוני נפל אלא בסמוך גבי נתנה תבשיל לבנה: מקוואות ביומי ניסן. פרש"י דנוטפין אינן מטהרין בזוחלין ולא משום חיים רובה לא בעיא מים חיים כדתניא בתוספתא. ועוד דמקוואות משמע מים מכונסין דקוו וקיימי. ובה"ר רובה לא בעיא מים חיים. תם פי' דמקוואות עשה משום מים שאובין וכן פי' בערוך בערך כ"ף. ונראה לפרש לפי שהבתים סמוכין בנהר והצינורות היו תוקקין ולבסוף קבוצין. ול"נ כיון דמקלחין בנהר לא מיפסל בריבוי מים שאובין דמיון שמימיו מתפזרין יכול להרבות עליו מים שאובין עד שיהא בו כדי שיעור טבילה אלא צ"ל שלא היו מקלחין בנהר: נתנה תבשיל לבנה וטבלה. הפשילה בנה לאחוריה וטבלה לא עלתה לה טבילה כו': אימור ברדיוני נפל. ר"ת גרס ברדיוני בשני דלתי"ן והוא לשון בריות וחיישינן כשהיתה סודרה לעלות מבית הטבילה נפלה עליה מן התבשיל שנדבק בה ונתייבש על נפשה וכן שהפשילה בנה לאחוריה לאחר שרפשופה בגדיה והיא ערומה חיישינן שמא נדבק בה טיט שהיה על התינוק ונתייבש בה וחייץ. וחומרא יתירא היא דאפי' בטיט וצואה תנן במסכת מקואות גלדי צואה שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן חוששין לכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שתחת הצפורן אינן חוצצין. ויותר היה נראה לפרש המפשילה בנה לאחוריה שהיה עליה בשעת טבילה כההוא דתנן בפ"ח דמקואות האשה והבגדים והמטבילין טמאין ואם הרחיקה ידיה במים טהורין: הני ריבדי דכוסילתא עד

תלתא

מוסף רש"י מקוואות ביומי ניסן. של מים מכונסין, לו סמוך לנהר ומתמלין מתוך מי הנהר וקולטים שם (שבת סה.) [illegible]